

Додаток 3

*Спостереження
на екологічній стежині*

Тема. Спостереження за горобиною

Мета: ознайомити дітей із горобиною в осінньому вбранні, поглибити знання про користь від цієї рослини; розвивати спостережливість, зв'язне мовлення; виховувати естетичні почуття, дбайливе ставлення до живої природи.

ХІД

Загадка

У жнива гіркі, а в мороз солодкі.

(Горобина)

Бесіда

- Діти, роздивіться уважно, чи є горобина в нашому парку?
- Якого кольору листя в дерева?
- Які плоди в горобини?
- На що вони схожі?
- Чому не можна обривати ягід?
- Чим корисне дерево? Плоди?

Розпиток мовлення

Опишіть горобину.

ГОРОБИНА.

Хто в хустині червоненькій

Став у колі між дубів?

Може, дівчина маленька

Назбирать прийшла грибів?

Ні, не дівчина там стала,

- Горобина використа.

(М. Познанська)

Запитання

- Чому автор описує горобину як живу істоту?
- Які почуття викликає у вас деревце?

Матеріали на допомогу

ГОРОБИНА

Горобина чудова декоративна і лікарська рослина. Висота її стовбура становить від п'яти до п'ятнадцяти метрів. Відомо понад тридцять чотири види горобини. Найбільш розповсюджені сорти дають урожай плодів до тридцяти кілограмів. Ось тому горобина прикрашає наші вулиці, парки, сквери.

(Із народного календаря)

Запитання

- Яка ця рослина горобина?
- Де використовуються її плоди?
- Скільки видів цієї рослини відомо в Україні?

ГОРОБИНА

Засніжило. До розгонистої горобини, яка росте в нашому дворі, зачастили граки. Горобина рада гостям. Вона вродила рясно. Гілля аж угинаються під вагою жаристих грон. До горобини навідуються по вітаміни граки. І щоразу дивують своєю акуратністю. Бо не стрибають із гілки на гілку, не вибирають, де більші грона. Вони скльовують ягоди всі підряд.

(За С. Шморгуном)

Запитання

- Які гості прилітають до горобини?
- Як рослина виявляє свою радість птахам?
- За що вдячні граки горобині?

ГОРОБИНА

Горобина — рід рослин родини розових. Поширені дерева і кущі. Існує 34 види горобини, в Україні їх 4. Досить поширена горобина звичайна, яку часто вирощують як декоративну рослину. Плоди використовують у харчовій промисловості та в медицині.

(З енциклопедичного словника)

Запитання

- Скільки всього існує видів горобини?
- Скільки видів росте в Україні?
- Яка горобина найпоширеніша?
- Де використовуються плоди горобини?

Загадка

Весною зеленіла,
Влітку загоріла,
Червоні коралі
Восени наділа.

(Горобина)

Тема. Спостереження за деревами: березою, каштаном, кленом

Мета: вчити дітей розрізняти дерева за листям, плодами; розвивати спостережливість, зв'язне мовлення; виховувати естетичні почуття бережливе ставлення до природи.

ХІД

Загадки

Біле - не сніг, зелене не луг,
Кучеряве не людина.

(Береза)

На дереві гойдається,
Жупан колючий мас.

На літо одягається,
А восени скидає.

(Каштан)

Я червоний щовесни і багряний восени.

Ціле ж літо я зелений,
Називають мене ...

(Кленом)

Бесіда

- Про які дерева ці загадки?
- Підійдімо до берізки. Яка вона стала восени? Опишіть її словами.
- Підійдімо до каштана. Порівняймо берізку і каштан. Чим вони різняться?
- А чиї це крилатки, як літачки, літають у повітрі?
- Якого дерева це плоди?
- Вбрання якого дерева вам подобається найбільше?

Розвиток мовлення

- Опишіть словами каштан, клен.

Матеріали на допомогу

Загадка

Прийшла без фарб, без пензля, а перефарбувала все листя.

(Осінь)

ОСІНЬ

Трав м'які вершечки
Зжовкли на покосі,
Вже тонкі вершечки
Пофарбувала осінь.
І на них гойдає
Хмар важкі колиски.
Тихо опадає
Листя із берізки.
Небо прохололе
Сіє дрібно мжичку,
Щоб родило поле
Жито і пшеничку.

(Ф. Петров)

Запитання

- Поясніть значення слів: вершечки, колиска, мжичка.
- Які зміни відбулися на покосах восени?
- Що гойдає осінь на вервечках?
- Яким є осіннє небо?

Була чудова пора золотої осені. Схили круч, дерева й кущі в лісі набули червонястих кольорів. А верховіття дерев у парках було ще зелене. На алеї падало жовте листя. Воно золотом блищало від сонячного проміння.

(З календаря)

Запитання

- Що саме осінь перефарбувала в червоні кольори?
- Що залишилось зеленим?
- Що трапилось із листям?
- Доберіть до тексту заголовки.

Загадка

Летить їжаком,
А падає - голяком.

(Каштан)

КАШТАН

Волохатий з колючками
Ми каштан знайшли в саду.
Збили з нього паличками
Шкаралупу ту тверду.
А тепер який гарненький,
Розмальований який!
Спинка жовта, сам гладенький
Білі, в цяточку, боки.
(М. Познанська)

Запитання

- Який каштан зовні?
- Який без шкарлупи?
- Який він вам подобається більше?

Тема: Спостереження за березою та тополею

Мета: поглибити знання дітей про осінні зміни в живій природі; вчити прогнозувати початок цієї пори за народними прикметами; розвивати спостережливість, увагу, зв'язне мовлення; любов та бережливе ставлення до природи.

ХІД

Загадки

Плаття злато-зелененьке,
Гнучкі, ніжні піти,
Кора біла, стан тоненький
Як я звуся, діти?

(Береза)

Струнка, як свічка, і гнучка.
Віти клешні рака.
Лист широкий, стан високий,
Як я звусь, малята?

(Тополя)

Бесіда

- Які дерева перед вами?
- Якою є будова гілок берези і тополі?
- Що в них спільне і відмінне?
- Якого кольору листя дерев?
- Чому тільки у берези на маківці пожовкло листя?
- Чому так говорять: «Восени листя берези жовтіє - весна рання, зажовтіє знизу - пізня»?

Матеріали на допомогу

ДЕРЕВА НЕ ПЛАЧУТЬ

Молода берізка вибігла на узлісся. Там красувався своїм різьбленим візерунчастим листям дуб. Берізка шелестіла сама до себе: «Люди бувають різні. Під моїм білим стовбурцем сиділо двоє. Один узяв і приткнув до стовбура свого запалену цигарку. Вогонь уп'явся у топку кору, пропік її наскрізь. Високий дуб довго шумів своїм розбурханим листям. А берізка мовчала. З темної ранки, там, де стовбур пропечено вогнем, сочилися прозорі краплі. Деревя не плачуть. Ту рідину люди називають березовим соком.

(За С. Жураховським)

Запитання

- Про що шелестіла сама до себе молода берізка?
- Звідки сочилися прозорі краплі-сльози?
- Чи плачуть дерева?
- Як би ви вчинили, побачивши поранену берізку?

БЕРІЗКА

Як прийшла до пас:

Уквітчана весна,

Посадила я берізку

Край вікна.

Стала я берізку поливать,

Стала пісеньку веселу їй співать.

Ти рости, моя берізонько, рости,

Буйним листям всім на радість шелести.

(Г. Бойко)

Запитання

- Яке деревце посадила дівчинка?
- Як вона його доглядала?
- До чого закликала дівчинка деревце?

ВРЯТУВАЛИ БЕРІЗКУ

Як цікаво ходити на прогулянку до весняного лісу! Тут завжди легко і приємно дихати. Та одного разу ми побачили сумну карти ну. Молода берізка обливалася слізьми. То чиясь безжальна рука заради солодкого соку глибоко поранила її. Подружки Мар'янка та Оленка допомогли скривдженому деревцю. Важко було дівчаткам залікувати рану. І все ж берізка була врятована.

Запитання

- Яку сумну картину побачили дівча?
- Як, на вашу думку, дівчатка допомогли берізці?
- Чи доводилось вам коли-небудь допомагати деревцям?
- Як ви це робили?

Тема. Спостереження за деревами

Мета: поглибити знання дітей про осінні зміни в стані дерев; розвивати спостережливість, зв'язне мовлення; виховувати естетичні почуття, дбайливе ставлення до живої природи.

ХІД

Загадка

Огляда суворо скоса
Степ, і ліс, й міста, і села.
Розпустила золоті коси
Ця пора сумна й весела.
А тут вітер надіта,
Буря коси запліта.

(Осінь)

Бесіда

- Про яку пору року ця загадка?
- Про який саме період осені говориться?
- Як називається цей осінній місяць? (*Листопад*)
- Як ви здогадалися, що саме про листопад ідеться?
- Як надає листя з дерев?
- Що нагадує листопад? (*Золотий дощ*)
- Якого кольору опадає листя з берези, з клена?
- Чому не опало листя з дуба?
- Якого воно кольору?
- Які дерева стоять і стоятимуть зелені цілий рік? Чому?

ОСІНЬ У ЛІСІ

Приходжу до знайомого лісу і вражено зупиняюся. О!.. І немає слів, щоб висловити захоплення. А ліс і собі шелестить. Дерев, стомившись протягом весни і літа, тягнуться наввипередки до сонця, раптом зупинилися, опустили руки, оглядають одне одного, дивуються з власної краси. О!.. Тиша-тиша. Тут звідкілясь об'явився невидима-вітерець: шу-шу!.. Та дуби на нього невдоволено зашикали: «Тіп-пі-ш!» І вітерець слухняно приник, притулившись до стовбура уже безлистої осики.

(С. Шморгун)

Запитання

- Що вразило автора в лісі?
- Які зміни відбулися в ньому восени?
- Від чого, стомилися дерева?
- До чого вони тягнуться?
- Із чого дивуються дерева?
- Які вони, на вашу думку?
- Як автор називає вітерець?
- Чому він слухняно принишк?
- Прокоментуйте слова-вигуки, звуконаслідування. З якою метою їх вживає автор?

Жовте листя опадає,

Облітає тихий сад.
Рання осінь поспішає,
Наступає листопад.

ЛІСОВА КОЛИСКА
Стежка, озеро, стіжок –
Все у падолисті.
І в гніздечку для пташок
Задрімав сухий листок,
Наче у колисці.
(В. Скоморовський)

Запитання

- Як ще називається падолист?
- Назвіть слова, вжиті в переносному значенні.

ДУБОВІ ДІТИ
На галяві виріс дуб
І корою зашкаруб,
Розгорнув крилаті віти,
А на них дубові діти.
Дуб гойдає їх, гойда
І на діток погляда:
Скоріш зростаєте, діти,
Рад я вами жолудіти.
День на осінь ви, смаглявці,
Сипонете по галявці.
І сказав дубок-сусід:
«Розпочався дубовий рід!»
(В. Кочевський)

Запитання

- Де виріс дуб?
- Де «сидять» дубові діти?
- Про що мріє старий дуб?
- Поясніть значення слів: *розпочався дубовий рід*.

Тема. Спостереження за горобиною

Мета: поглибити знання дітей про горобину; розвивати спостережливість, зв'язне мовлення; виховувати естетичні почуття, бережливе ставлення до живої природи.

ХІД

Загадка

Золота прийшла, червоне намисто знайшла.

(Осінь, горобина)

Бесіда

- Про яке дерево загадка?
- Якого кольору кора на стовбурі?
- Що червоніє на гілках?

- Чим корисні зимові ягоди горобини?

- Якими вони є на смак?

Чому так говорять?

- Рясно вродила горобина на сувору зиму.

Розпиток мовлення

Складання описової розповіді про горобину.

Тема. Спостереження за деревами в осінньому вбранні

Мета: поглибити знання дітей про осінні зміни в стані дерев; розвивати спостережливість, зв'язне мовлення; виховувати естетичні почуття, бережливе ставлення до природи.

ХІД

Загадка

Невидимка ходить в гаї,

Всі дерева роздягає.

(Осінь)

Бесіда

- Яка невидимка роздягає дерева?

- Як це розуміти?

- Якого кольору листя на деревах?

- Чому воно опадає?

Розповідь

Із настанням осені стало холодно. Дерево своїм корінням не може вбирати з ґрунту поживних речовин і води, не може достатньою мірою напоїти листочки. Тому вони поступово змінюють свій колір і відмирають. Дерево наче засинає, але все ж таки воно живе. Тільки дуб не скидає свого листя та хвойні дерева.

Розвиток мовлення

Зберіть осінні листочки, складіть словесний опис.

Матеріали на допомогу

Загадка

Жовте листячко летить,

Під ногами шелестить.

Сонце вже не припікає,

Коли, діти, це буває?

(Восени)

ВІСТКА

И сам не знаю, де взялися

Листоноші -диваки...

Носять не листи, а листя,

Ще й складають на купки.

Що за звістку, нам приносять?

Добра буде, а чи зла?

...Пише клен,

Що близько осінь,
А береза що прийшла.

(В. Копопечець)

Запитання

- Щоносять листоноші-диваки?
- Кого так називає автор?
- Що вониносять?
- Про що пише клен? Береза?
- Це хороші чи погані новини?

ОСІННІЙ ДЕНЬ

День був ясний, сонячний та теплий. Надворі стояла суша. Небо синіло, як літом. Сонце ходило на небі низько, але ще добре припікало косим промінням. Тихий вітер ледве ворухився. Половина листя на вербах уже пожовкла, але на тополях, на осоках лист зеленів, ніби влітку. Якби не жовте листя в садках, то можна було б подумати, що надворі справжнє літо. Тільки зелена низька озимина нагадувала про осінь. Надворі летіло павутиння. Воно обснувало тополі, верби, стіжки, тини. Маяло на вершечках садів і знов летіло та летіло. Хто його зна, де воно й бралось.

(І. Нечуй - Левицький)

Запитання

- Якими є ознаки погожого осіннього дня?
- Яке небо?
- Яке сонце?
- Який вітер?
- Які осінні листочки?
- Що нагадує про осінь?
- Як повелось павутиння?

ЯК ШВИДКО ЛІТО ПРОМИНУЛО!

Як швидко літо проминуло!
Прийшла осіння нора.
Немов на крилах полинуло
Кохане літечко з двора!..
Садок марніє потихеньку,
Пожовклі падають листки,
Вітерець не віє вже тепленько, —
Жене понурії хмарки.
Посох горошок на городі,
Мачок вже цвіт давно згубив,
Високий соняшник на грядці
Журливо голову схилив.

(О. Пчілка)

Запитання

- Яка настала пора року?
- Яка пора проминула?
- Як про це говорить автор?

- Я поет говорить про сад? Вітер? Горошок? Мачок? Соняшник?
- Які почуття викликає осінь?

ЖОВТЕ ЛИСТЯ

Вкривається багрянцем клен. Він стоїть на узліссі замріяний, ніби сумує, що надійшов жовтень. Іноді тихо вронить вирізьблений свій лист. А налетить вітер і почне безжально зривати шию красу зажуреного клена, оголить його і гулятиме серед голого гілля.

(О. Копиленко)

Запитання

- Коли відбуваються описані події?
- Який стоїть клен?
- Як ви вважаєте, чому він сумує?
- Чи спостерігали ви коли-небудь за таким кленом?
- Які почуття викликала у вас така картина?

Тема. Спостереження за березою вранці

Мета: поглибити знання дітей про берізку; розвивати спостережливість, зв'язне мовлення; виховувати естетичні почуття, бережливе ставлення до природи.

ХІД

Загадка

Біла, а не сніг, зелена, а не луг, кучерява, а без волосся.

(Берізка)

Бесіда

- Про яке дерево загадка?
- Якими словами можна назвати дерево? (*Берізка, березонька, білокора красуня*)
- Із чим її можна порівняти? (*Із нареченою, зі стрункою довгокосою дівчиною, русалочкою*)
- Чим вражають людину вранішні берези? (*Тим, що вони вмиті росою; чарівністю, загадковістю.*)
- Якими словами можна описати березу? (*Білокора, струнка, тоненька, пустотлива, ніжна, мрійлива*)
- На що схоже листя берізки? (*На сріблясті сердечка, які виграють сяючим, промінням*)
- Яку користь людям приносить берізка?
- За що б ви подякували їй?

Розповідь

У сиву давнину, до XII століття, рік на Україні починався березнем. У цьому чарівному місяці починається весна. Серед дерев першою пробуджується від сну береза. Вона щедро віддає ослабленим за зиму людям свої бруньки і кору, але кору необхідно брати обережно, щоб не зашкодити деревцю: зрізи змащувати глиною. Красуня щедро ділиться своїм цілющим соком. А бруньковий чай допоможе при застуді, кашлі.

Збережімо деревце: поливаймо, довгі коси його не ламаймо, нехай, зелененьке, співає, людський сум та журу розвіває...

Розвиток мовлення

Складання художньої розповіді про берізку.

Поясніть значення афоризму «На лежачу березу кози скачуть».

Матеріали на допомогу

Загадки

Лізу, лізу тю білому залізу,

Ліз би далі, та зломиться.

(Береза)

Стоять у полі сестриці, сукні білі, шапки зелені.

(Берези)

БЕРЕЗА БОРОДАВЧАСТА

Широко на Україні розповсюджене дерево з гладенькою молочно-білою корою. Цвіте у квітні-травні. Як лікарську сировину використовують березові бруньки, листя й сік. Ранньої весни збирають сік і березові бруньки (у період набубнявіння). Молоді листки збирають під час цвітіння берези.

Фармакологічна цінність листя і бруньок берези у наявності в них ефірних олій, дубильних речовин, ароматичних смол, глюкози, вітаміну С. Бруньки берези мають сечогінну, протизапальну, глістогінну дію. Листя берези виявляє жовчогінну, сечогінну, протизапальну активність, справляє стимулюючу дію.

Препарати з берези застосовують також при захворюваннях шкіри, ревматизмі, гепатиті, при виразкових захворюваннях шлунка та дванадцятипалої кишки.

У народній медицині використовують березовий дьоготь для знищення кліщів, корости, в очищеному вигляді — при захворюванні дихальних шляхів. Якщо накапати березовий дьоготь на вугілля, що горить, то виділятиметься дезінфікуючий газ. У такий спосіб знезаражують повітря.

Косметологи рекомендують відваром з листя берези мити голову при випадінні волосся (1 чайна ложка на півсклянки окропу).

(Із народного календаря)

Запитання

Назвіть цілющі властивості берези.

- За що народ виявляє пошанування березі?

Тема. Спостереженім за насінням тополі

Мета: поглибити знання дітей про тополю; розвивати спостережливість, зв'язне мовлення; виховувати бережливе ставлення до природи.

ХІД

Загадка

Дерево родини вербових із високим прямим стовбуром, глянсуватими круглими із загостренням листками та квітками у вигляді повислих сережок, насіння білий пух.

(Тополя)

Бесіда

- Про яке дерево йдеться?
- Куди спрямовані його гілки?
- Якого розміру, форми, кольору листя?
- Якого кольору нижня частина листка?
- Чому тополлю називають сріблястою?
- На що схоже насіння тополі?
- Що має пушинка? (*Насінину з чубчиків сріблястих волосків*)
- Чому насінини літають?
- Хто живиться насінням тополі?
- Чи подобається вам тополя?
- Чим саме?

Розповідь

Шанують на Україні тополлю — високу, струнку, тендітну. У народних легендах це дерево часто порівнюють із дівчиною. Тому на Зелені свята водять дівчата «тополлю». Обирають найкращу, зв'язують їй руки над головою, прикрашають стрічками, квітами і з піснями ведуть по селу.

Давні люди не відокремлювали себе від природи, вважаючи своє життя часткою великого і вельми розмаїтого світу. Тому і до дерев ставились з особливою, братньою ніжністю. Важким гріхом вважалось зірвати з дерева кору, що уподібнювалось до людської шкіри.

Не можна без потреби ламати гілки чи різати стовбур ножом сік дерева уподібнювався людським сльозам. Люди навпаки завжди допомагали деревам: підрізали гілки, підв'язували, збирали з дерев гусінь. Одним словом, оберігали дерево, як людину, яка потребує допомоги.

Тема. Спостереження за деревами

Мета: поглибити знання дітей про зміни, що відбулися в житті рослин зимової пори; розвивати спостережливість, зв'язне мовлення; виховувати бережливе ставлення до живої природи.

ХІД

Загадка

Тумани сизі.
І річка снить у кризі.
Замерзла на морозі
Берізка при дорозі.
І холодно у лісі
Кленку, калині.
З... (*зимою*) наодинці
Не страшно лиш ялинці.

Бесіда

- Про яку нору року ця загадка?
- Які зміни відбулися в стані живої природи взимку?

- Які дерева скувала зима?
- Як їх можна розпізнати? (*За кольором кори, за кроною*)
- Розгляньмо берізку. Якого кольору її кора?
- Чи можна берізку переплутати з інтими деревами?
- Яка кора та крона у клена?
- Чим особливі ці дерева?
- Чому на калині залишились «червоні коси»?
- Для кого вони і чим корисні?
- Яка кора у калини?
- Чому не страшно ялинці?
- Чому особливо взимку дерева і кущі потребують людського догляду?

Розвиток мовлення

Складання дітьми описових розповідей про одне зі згаданих дерев.

Матеріали на допомогу

ЗИМОВА КАЛИНА

Все жахав мороз калину:
 — Побілієш ти, як сніг.
 Заморожу до загину —
 Заморозити не зміг.
 Червоніла, пламеніла,
 Грона жевріли, як жар.
 Не лякалась, не біліла —
 Не калина, а пожар.
 А коли прибїгли діти,
 Любо мовила вона:
 Ви мене в коші беріте
 Я морожена — смачна.
 Зустрічали з пиріжками
 Свій Новий щасливий рік...
 І солодкими цівками
 Лився їм на губи сік.

(П. Воронько)

Запитання

- Чим саме мороз лякав калину?
- Чи виконав він свою погрозу?
- Із чим автор порівнює калину?
- Що вона сказала дітям?
- Як зустрічали діти Новий рік?
- Якою є користь від калини?
- Що символізує калина?

СНІЖИІНКИ

Тоненькі сніжиночки
 На мене сідають.
 Мене за ялинку,
 Напевне, вважають.

Не знають сніжинки
Сніжинки тоненькі,
Що я не ялинка,
А просто Оленка!

(А. Костецький.)

Запитання

- Куди сідають сніжинки?
- Чи можна вважати, що сніжинки помилились?

Загадки

Восени не в'яне, а взимку не вмирає.

(Ялина)

І не дівка, а червоні стрічки носить.

(Калина)

У лісі на пролісі висить плаття червоне.

(Калина)

НАВКРУГИ КАЗКОВІ ШАТИ

Навкруги казкові шати,

Сине плетиво гілок,

Спробуй зразу відгадати, де тут в'яз, а де дубок,

Де калина, де - шипшина, де черешенька мала?

Все зима запорошила, закучила, замела.

(В. Скоморовський)

Запитання

- Про які казкові шати говорить автор?
- Чому одразу важко розрізнити види дерев? Кущів?
- За якими ознаками ви їх будете розрізняти?
- Як ви розумієте значення слова — *закучила*?

Тема. Спостереження за квітучими деревами: вишнею та яблуною

Мета: сформувати в дітей поняття про весняні зміни в стані рослин; вчити розпізнавати та порівнювати квітучі дерева; розвивати спостережливість, зв'язне мовлення; виховувати естетичні почуття, бережливе ставлення до рослинного світу.

ХІД

Загадка

Дерева під вікном облив хтось молоком.

(Квітування дерев)

Бесіда

- Підійдімо і помилуємося квітучими деревами. Придивіться до цвіту яблуні, вишні. Чому ці дерева ніби молоком облиті?
- Якого відтінку набули квітки яблуні? Вишні?
- Порівняйте квіти яблуні з цвітом вишні. Чим вони відрізняються?
- Хто літає біля квітів?

- Чому бджоли саме в цей час літають над квітучими деревами?
- Яке значення мають дерева в цвіту?
- Що з'явиться на деревах, коли вони відквітнуть?
- Як повинні поводитись люди в квітучому саду?

Матеріали на допомогу

Загадка

За хатинкою в садочку у зеленому віночку
 Та в червоних намистах стоїть дівка молода.
 І збігаються всі діти, щоб на неї поглядіти:
 За намисто кожен смик!
 Та й укине на язик.

(Вишня)

ВЕСНЯНКА

Травонько, травонько,
 Зеленись,
 Золотому сонечку
 Поклонись,
 Щоб завітла яблунька
 На горі,
 Щоб всміхалось весело
 Дітворі.
 А ми того сонечка
 Промінні
 Упіймаєм решетом
 На річці.
 Заплетем у коси їх,
 Мов стрічки.
 Ой хороші ж матимем
 Кіснички!
 Зеленись же, травонько,
 Зеленись,
 Разом з нами сонечку
 Поклонись!

Запитання

- До чого закликають діти?
- Чи раді вони весні?
- Як про це говорить автор?

ЗУСТРІЧ ВЕСНИ

У давнину весну зустрічали діти й дорослі. Всі ставали в коло і дослухалися, коли заспіває вівсянка. Саме ця пташка найпершою прилітає з вирію. Всі чекали її співу. Це означало настання весни. Потім усі дружно водили хороводи, співали веснянки.

(Із календаря)

Запитання

- Як люди зустрічали весну?

- Яка пташка символізує настання весни?
- Як вона про це сповіщає?

ВИШЕНЬКА

Посадив п'ять вишень тато,
 А однежку — я.
 Поливаю, зеленіє
 Вишенька моя.
 Будуть птиці прилітати
 У вишневий сад.
 Заспівають, защебечуть —
 Буде двір наш рад.
 Будуть в цвіті білі ночі,
 Будуть бджоли вдень,
 Буду з хлопцями співати
 Молодих пісень.
 Ми змайструєм гарну лавку
 В нашому садку,
 Буде наш дідусь сидіти
 Тут у холодку,
 Скоро дерево зародить
 Ягоди смачні.
 Буде рідним і сусідам,
 Буде і мені.
 Гість прийде до пас і скаже:
 — Гарно ти зробив,
 Що ці вишні кучеряві
 З татом посадив.

(С. Пушик)

Запитання

- Які дерева садили тато з сином?
- Чим корисні вишня-оборіг? Плодове дерево? Плоди?
- Які люди - батько і син?
- Що означають слова гостя?
- Чи любите ви смакувати ягідками вишні?

Тема. Спостереження за кущем бузку

Мета: поглибити знання дітей про бузок; вчити розпізнавати кущ серед інших кущів, називати особливості підземної та наземної будови; розвивати спостережливість, зв'язне мовлення; виховувати естетичні почуття, бережливе ставлення до природи.

ХІД

Звичайна собі мить.
 Звичайна хата з комином.
 На росах і дощах настояний бузок.
 Оця реальна мить вже завтра буде спомином,

А післязавтра казкою казок.

(Л. Костенко)

Бесіда

- Про який кущ ідеться?
- Якого кольору бувають квіти бузку?
- Які вони за розміром?
- Як вони пахнуть?
- Розгляньмо будову куща. Чи є у нього стовбур?
- А які гілочки?
- Що є в куща під землею?
- Чи можна ламати гілочки з цвітом і ставити у воду?
- Де ви бачили кущі бузку?
- Чому люди їх часто саджають?
- Чи можна ламати квіти бузку з гілочками?

Розповідь

Бузок це густий чагарник із великими кетягами ясно лілових, фіолетових або білих дуже запашних квітів. Квітки дрібні, їх багато, вони утворюють китиці. У народі бузок ще називають *без*. Квітки використовують у парфумерній промисловості. Листя широко використовується у фармації.

Розвиток мовлення

Складання розповіді про квітучий кущ бузку.

Складання описової розповіді про квітучі дерева з використанням порівнянь (*туман, дим, піна, біле море, молоко, сніг, паморозь*).

Матеріали на допомогу

ЩЕДРІСТЬ НІМФИ СГРІНГИ

Вона, перемішавши промені сонця й фарби веселки, кидала їх з високості на землю. І там, куди вони падали, спалахували жовті, оранжеві, сині, червоні квіти... Лле поступово красуня вичерпала свої ресурси, і у райдужному наборі залишилися тільки лілові тони. Саме з них, як стверджує одна з легенд, і з'явився бузок.

У середині XVI століття його побачив у Константинополі якийсь мандрівник: ароматні кущі «лілаку», як називали рослину турки, вразила його. Від'їжджаючи на батьківщину, він прихопив із собою насіння. Так бузок потрапив до Відня, а звідти поширився по всій Європі. Довгий час батьківщиною бузку вважали Іран, але приблизно 160 років тому ботанікам пощастило відкрити справжнє місце народження його: ним виявилися важкодоступні гірські райони Трансільванських Альп.

І наукова назва бузку «сірінга» теж пов'язана із давньогрецьким переказом. Бог лісів, полів та покровитель стад Пан настирливо залицявся до німфи Сірінги. Та довга борода, роги та козлячі ноги потвори лякали юнку, і, рятуючись від переслідувань Бога, вона перетворилася на чудову рослину. Мабуть, пам'ятаючи про цей факт, видатний класифікатор Карл Лінней і назвав її «сірінгою».

Бузок здавна відомий не лите чарівністю й ніжністю квіток. Парфумери використовують його ефірні олії для виготовлення пахучих виробів, а медики — проти хвороби нирок.

Такий звичайний на вулицях, в скверах та парках, бузок посідає чільне місце у колекції рослин Центрального ботанічного саду України. Сотні тисяч киян і гостей столиці приходять сюди помилуватися пишним квітуванням нащадків німфи Сірінги.

Запитання

- Від чого залежить колір розквітлих квітів?
- Із якого кольору з'явився бузок?
- В якому місті найперше було помічено кущі бузку?
- Як бузок потрапив до Відня? В Європу?
- Де знаходиться справжня батьківщина бузку?
- Як звучить наукова назва бузку?
- Від імені якої німфи походить назва куща і квітів?
- Яка користь від бузку?

Тема. Спостереження за вербовими котиками

Мета: поглибити знання дітей про вербу, її особливості; дати поняття про вербу-оберіг; продемонструвати її цілющі властивості; розвивати спостережливість, зв'язне мовлення; виховувати естетичні почуття, бережливе ставлення до природи.

ХІД

Вербову гілочку в кімнату
Внесла сестра й дарує брату.

- Що це? — всміхнувся маленький Вова.

- Сріблясті котики вербові,

Відповіла сестричка,

І в банку ллє водичку.

А Вона весело гука:

- Налий їм краще молока.

(Ф. Петров)

Бесіда

- Про що йдеться у віршику?
- Доберіть заголовок до нього («Котики»),
- Якому дереву належать сріблясті котики?
- Чому Вова запропонував налити їм молока?
- Чому в Україні вербу називають деревом-оберегом? Символом?
- Роздивіться гілочку верби червоної. Чим вкриті котики?
- Які вони на колір?
- Якими вони є на дотик?
- Чим приваблюють вербові котики людей, комах? •
- Чим корисна верба для людини?
- Як слід ставитись до природи?

Чому так говорять?

- Будь здоровим, як верба, а багатим, як земля.

Цікаво знати

В Україні налічують 30 видів верби. Слов'яни вважали вербу символом родинного вогнища.

Матеріали на допомогу

Загадки

Заблудилась в верболозі,
Дні і ночі ронить сльози.

(Плакуча верба)

Облетіли нею вербичку
Сірі братики й сестрички.
У пухнастих кожушках
Причаїлись на гілках.
Перші вісники весни...
Відгадали, хто вони?

(Вербові котики)

ВЕРБИЧКА

Вітерець легенький біля ставу
Заколисує вербичку кучеряву,
А вона листочками тріпоче:

- Я сьогодні не засну до ночі.
- Це чому? — питає вітерець.
- Бо мене скалічив Іванець.

Він мою порізав кору дуже,
І тепер я, вітроньку, недужа.

(Ф. Петров)

Запитання

- Де вітер колише вербичку?
- На що вона скаржиться?
- Як ви розумієте вчинок Іванка?
- Поясніть значення слова **недужа**.
- Що ви знаєте про вербичку-оберіг?

ВЕРБОВІ КОТИКИ

Кроків за кілька від сухої коси визирає з води вербовий кущик. Невеличкий такий, а на ньому котики. Пухнастенькі, жовтаво-зелені. Ніби табунець гусеняток примостився спочити на тонких галузках. І такі вони лагідні та безпомічні.

(Є.Шморгун)

Запитання

- Де розсілись котики?
- Які вони?
- Із чим їх порівнює автор?

КОТИКИ-ВОРКОТИКИ

Котики-воркотики

Всілися рядком.
Поїть сонце котиків
Теплим молоком.
Котики-воркотики
В мене на вікні,
Котики-воркотики
Гості весняні.
Не глядить на котиків
Лиш вусатий кіт,
Мабуть, зна, що котики —
То вербовий цвіт.

(Л. М'ястківський)

Запитання

- Де всілися котики-воркотики?
- Чим їх напуває сонечко?
- Як це розуміти?
- Як ще можна сказати: котики-воркотики - гості весняні?
- Чому котик не дивиться на котиків?

ВЕРБИЧКА

Посадив Петрусь вербичку
Зелененьку, невеличку,
Щоб над стежкою росла,
Кучерявою була.
Потім промінь золотистий
Примостився теж на листі,
Він приніс для юних віт
Аж од сонечка привіт.
Перша пташка прилетіла,
В молодому листі сіла,
Заспівала на гіллі:
Трі-лі-лі, трі-лі-лі...
Радо Петрик поглядає
На вербичку і питає:
- Ти скажи мені про те,
Хто скоріше з нас росте?

(Д. Мегелик)

Запитання

- Хто посадив деревце?
- Якими словами автор описує вербичку?
- Як ви вважаєте, чому весело заспівала пташка?
- Що деревцю приніс промінь сонця?
- Як ви розумієте слова Петрика?

ВЕРБА

Ще тільки зійшов сніг. Ледь пригріває сонце. А верба уже поспішає привітати світ із весною. Вона дарує пухнасті жовті котики. Це дерево

зацвітає першим. Тому віддавна шанувалося на Україні. Вербка росла біля кожного двору. З неї робили ночви, кошики, тини, сопілки. Вербною називається неділя за тиждень від Великодня. Освячена цього дня лоза дарувала силу, здоров'я. Вербка є оберегом. Її використовували і на Зелені свята.

(За В. Скуратівським)

Запитання

- Яке дерево зацвітає першим?
- Чому його шанують в Україні?
- Де використовують вербу в народному господарстві?
- Як вербка використовується в церковній обрядовості?

На вербі, на гіллі,
Білі-білі котики.
Доторкнуться лагідно
Лоскотливим дотиком.
Доторкнуться котики
Білі, невеличкі,
До руки, до ротика,
До моєї щічки.

(Н. Забіла)

Запитання

- Які відчуття у людини викликають вербові котики?
- Які вони на дотик?
- Кого нагадують дітям?

ВЕРБА

Це дерево життя. Його завжди садили і садять коло води, обабіч шляхів. Вербовий сік давав силу і міць козакам. Вербовою гілочкою б'ють людей па Великдень. Так бажають здоров'я. Вербка лікує хворих. Настойкою кори лікують застуду, збивають жар. Відваром і порошком кори очищають та загоюють рани, нариви, опіки.

(Із календаря)

Запитання

- Яке дерево назвав автор деревом життя?
- Де його саджають?
- Яка від нього користь?
- Чому дерево вважається ритуальним?
- Як його використовують як лікувальний засіб?

Дві вербички
Ми з Данилком біля річки
Посадили дві вербички,
А вони сплелись гілками,
Обнялись, немов руками.
Та й стоять, як ті сестрички.

На леваді, біля річки,
Ще й листочками кивають,
Наче в гості зазивають.

(Ф. Петров)

Запитання

- Що посадили хлопчики?
- Що свідчить про те, що вербички посестрились?
- Про що говорять листочки?

Тема. Спостереження за квітами в квітнику

Мета: поглибити знання дітей про квіти; вчити розрізняти їх за зовнішніми ознаками, насінням; розвивати спостережливість; виховувати естетичні почуття, бережливе ставлення до квітів.

ХІД

Вранці вийдеш пахнуть квіти,
Тихо струшують росу...
Хто ростить пшеницю, жито
Мама ж нам ростить красу.

(М Познанська)

Бесіда

- Поясніть значення слів: *мама ж нам ростить красу*. Розгляньмо квіти в осінньому квітнику.
- Які зміни відбулися в ньому у порівнянні з літом?
- Чи змінився колір листя?
- Які квіти ще квітують?
- Чому вони не бояться приморозків?
- Які почуття викликають у вас осінні квіти?

Гра «Впізнай квітку за описом»

Мета: закріплювати поняття: *висота, форма квітки листя, запах*.

Матеріали на допомогу

Припали квіти до землі,
Туман наліг кругом,
Ще день, ще дна і всі поля
Заснуть глибоким сном.

(С. Воробкевич)

Запитання

- Чому квіти припали до землі?
- Чому незабаром все засне глибоким сном?

Облітають квіти, обриває вітер
Пелюстки печальні в синій тишині.
По садах пустинних їде гордовито
Осінь жовтокоса на баскім коні.
В далечині, холодну без жалю за літом

Синьоока осінь їде навмання.
В'яне все навколо, де пройдуть копита,
Золоті копита чорного коня.

(В. Сосюра)

Запитання

- Назвіть слова, що вжиті в переносному значенні.
- Чому облітають квіти?
- Поясніть зміст останнього речення.

ДОЩИК

Наш Кіндратик працьовитий:

Поливає ранком квіти
З поливальниці нової
Кропить маки і левкої.
Сині айстри й резеду...
Кропить густо, до ладу.
Пораділи дуже квіти,
Та і як нам не радіти
Теплий «дощик» дрібно сіє,
Квіточкам голівки мис.

(Ф. Петров)

Запитання

- Якою роботою зранку зайнятий Кіндратик?
- Які квіти він поливає?
- Звідки лився дощик?
- Які риси характеру притаманні хлопчикові?

Загадки

Горить і палас і втоми не знає.

(Сонце)

Маленьке, кругленьке, всьому світу миленьке.

(Сонце)

Хто однаково всіх любить?

Всіх однаково голубить?

Кожний скося тільки гляне,

А обняти не дістане.

(Сонце)

Серед лісу-лісу черепочок жару лежить.

(Сонце)

Що горить без полум'я?

(Сонце)

- Сонце, сонце!

Не спікай Нивку до нестями!

Хмарку ти пошли в наш край

З тихими дощами!

Небо, небонько, мерщій

Посилай до нас дощі!
Не сам, дощику, ходи!
Інших дощиків води!
Не йди, дощику, де косять,
Іди, дощику, де просять!
Не йди, дощику, де жнуть,
Іди, дощику, де ждуть.

(О. Орач)

Запитання

- Із чим звертаються люди до сонечка? До хмарки? До неба? До дощика?

Загадка

Жовтий котиться клубок,
Та клубок цей без ниток.
Ані його розмотати,
Ні нового намотати.
Цілий день катається;
Спершу піднімається,
Згодом опускається.
Як це називається?

Тема. Спостереження за квітами і травою в квітнику

Мета: поглибити знання дітей про осінні квіти; розвивати спостережливість, зв'язне мовлення; виховувати естетичні почуття, бережливе ставлення до квітів.

ХІД

ЖОРЖИНИ

Уже і вересню кінець,
Настали дні холодні.
До нас, я чула, морозець
Прийде вночі сьогодні.
Впаде на луки, на гаї,
Побілить лист на вишні...
Погаснуть сонечка мої —
В саду жоржини пишні.
Та я морозцеві тому
Не дам жоржин стоптати!
На руки ніжно їх візьму
І понесу до хати.

(М. Познанська)

Бесіда

- Про які осінні квіти говорить поетеса?
- Подивіться на наш квітник.
- Які зміни відбулися в ньому, порівнюючи з літом?
- Чи змінили колір трава і листя?
- Які квіти ще квітують? {Айстри, нагідки}

- Чому вони не бояться морозу?
- Як ми можемо продовжити «життя» жоржин та інших квітів, що бояться морозу?
- Насіння яких квітів уже можна зібрати, щоб дати їм життя весною? Зробіть це.

Розвиток мовлення

Складання дітьми описових розповідей про квіти. (*Звернути увагу на висоту, форму, колір, запах квітки.*)

Пересаджування кущика айстри в куточок живої природи групової кімнати.

Тема. Розглядання овочів

Мета: сформувати та поглибити знання дітей про збирання овочевих культур; розвивати вміння розпізнавати овочі за формою кольором, на дотик, за смаком; розвивати спостережливість, зв'язне мовлення; виховувати працелюбність, гігієнічні навички.

ХІД

Загадки

І печуть мене, і варять мене, і їдять, і хвалять, бо я добра.

(Картопля)

Сидить баба у коморі, а коса її надворі.

(Морква)

Головата, дженджуриста,

Сорочок наділа триста, а нога - одна.

(Капуста)

Бесіда

- Підійдімо до нашого городу. Про які овочі відгадали ми загадки. Розпізнайте їх.

- За якими ознаками ви дізналися, що на городі росте картопля, морква, капуста?

- Давайте вирвемо по одному овочу і визначимо його розмір, форм колір.

- В якому вигляді споживають люди кожен овоч?

- Які страви можна приготувати з них?

- Чим корисні овочі, що ростуть па нашому городі?

- Як їх зберігати, щоб вони якомога довше були свіжими?

Матеріали на допомогу

Загадки

Була дитиною - не знала пелюшок,

Л старою стала - сто пелюшок мала.

(Капуста)

Я в кожного у господі стаю в пригоді,

Л хто мене роздягає, той сльози проливає.

(Цибуля)

Я росла в темниці,

Як зросла, взяли в світлицю.

З мене шкіру всі деруть,

Мене варять, мене тнуть,
Пироги з мене печуть,
Відгадайте, хто я є,
Ви назвіть ім'я моє.

(Картопля)

Під землею *вогонь* горить, а зверху видно.

(Морква)

Хочеш не хочеш, а плакати заставить.

(Цибуля)

Сам червоний, а чуб зелений.

(Буряк)

ОВОЧІ

Овочі дуже потрібні кожній людині. Їх вирощують на полях. Після збирання врожаю овочі потрапляють до магазинів, а звідти на наш стіл. З них готують салати, супи й інші смачні речі. Перед вживанням овочі обов'язково миють. Багато вітамінів міститься в овочах. Вони корисні всім.

(За В. Едигеєм)

Запитання

- Для чого люди використовують овочі?
- Яка від них користь?

Тема. Спостереження за соняшником

Мета: поглибити знання дітей про соняшник; з'ясувати особливості життя рослин, пов'язані з погодними умовами; розвивати спостережливість, зв'язне мовлення; виховувати бережливе ставлення до живої природи.

ХІД

Загадка

Золоте решето, а в ньому чорних хатинок повно.

(Соняшник)

Бесіда

- Які нам відомі рослини-барометри? (*Кропива, кульбаба, фіалка*)
- Про яку рослину ви відгадали загадку?
- Соняшник теж рослина-барометр. Назвіть будову рослини. Чим вона приваблює?
- На що схожа голова в соняшника?
- В який бік вона повернута?
- Звідки рослина одержала своє ім'я?
- Чим корисний соняшник?
- Хто любить смакувати соняшниковим насінням?
- Що виготовляють із насіння соняшника?
- Де в народному господарстві використовується стебло, листя?
- Як поводить квітка соняшника ввечері? Похмурої днини? Зробіть висновки.

Розвиток мовлення

Складання описової розповіді про соняшник.

Матеріали на допомогу

Загадки

Росте хлопчик гарнесенький
На городі в меле:
Чорні очі, жовті вії,
Капелюх зелений.

(Соняшник)

Ріс ріг, закрутився,
Л па кінці розпустився.

(Соняшник)

Стоїть палиця, на палиці — хатинка,
А в тій хатинці повно людей.

(Соняшник)

Запитання

- Чим схожі сонях і сонце?
- З яким проханням звернувся сонях до сонця?
- Як допомагає сонечко людям і рослинам?

Скоромовка

Ходить сонях
Долом-долом,
Зелен-полем
Ходить сонях.
З парасолем.
А за соняхом
Рядочком:
Морква, дині,
Огірочки,
Буряки, горох,
Квасоля.
Все квітує
Серед поля.

(А. Камінчук)

Запитання

- Де ходить сонях?
- Що ходить за ним?
- Чому не можуть іти поряд овочі та квіти?

КВІТКА СОНЦЯ

На високому стеблі — велика квітка із золотими пелюстками. Вона схожа на сонце. Тому й називають квітку соняшником. Спить уночі соняшник, схиливши золоті пелюстки. Та як тільки сходить ранкова зоря, пелюстки тремтять. То соняшник жде сходу сонця. Ось уже сонце викотилося з-за обрію. Соняшник повертає до нього свою золоту голівку й дивиться, дивиться на червоне вогняне коло. Усміхається соняшник до сонця, радіє. Вітає його:

- Добрий день, сонечку, я так довго чекав тебе!

Сонце піднімається усе вище й вище, пливе по небу. І соняшник повертає за ним свою золоту голівку. Ось воно вже заходить за обрій, і соняшник востаннє усміхається його золотому промінню. Зайшло сонце. Повертає соняшник голівку туди, де завтра зійде сонечко. Снить золота квітка й сниться їй ранкова зоря.

(В. Сухомлинський)

Тема. Розглядання капусти

Мета: поглибити знання! дітей про овочі; розвивати спостережливість, зв'язне мовлення; виховувати працелюбність.

ХІД

Загадка

Вузлата, листата, а росте головата, на одній нозі стоїть, сто сорочок на ній.

(Капуста)

Бесіда

- Про що ця загадка?
- Розгляньмо капусту. Що має наземна частина рослини?
- Якого розміру листя капусти?
- Якого воно кольору?
- Якою є голівка капусти за розміром?
- Що під землею у капустини?
- Для чого рослині корінь?
- Чому капуста любить воду?
- Чому її вважають королевою овочевого світу?

Розповідь

Капуста це городня рослина з великим соковитим листям, її використовують для приготування різних страв. Це іде й цілої лікарська рослина. Капуста королева овочевого світу. Вона виростаючи, поглинає найбільше вуглекислого газу й віддає кисню.

Розвиток мовлення

Пояснить прислів'я

Хто капусту щодня споживає, той добре почувається.

Матеріали на допомогу

Загадки

Сидить баба серед літа в сто сорочок одіта.

(Капуста)

Головата, дженджуриста, сорочок наділа триста,

А одна нога.

(Капуста)

Хто голівку свою влітку накриває І по двадцять хустин на голівці має?

(Капуста)

ЛЕГЕНДА

Дивною хворобою захворів один із воїнів Олександра Македонського, розтовстів чоловік, як гора, неповоротким став, на коня вилізти не може. Ніхто краще за нього не влучав дротиком найдальшу ціль, ніхто краще за

нього не міг навчити цього ремесла воїнів. Усі ліки перепробував воїн не допомагало. Засумував чоловік. Поцікавився полководець його хворобою і послав кудись п'ять найстарших воїнів. Через тиждень воїни повернулися з мішкам якихось дивних круглих плодів, що були завбільшки з людську голову. Наказав Олександр Македонський з'їдати воїнові щодня по одному плоду. Через деякий час почав воїн худнути, а через місяць став знов найспритнішим воїном. Ліками для товстуна стала капуста...

Запитання

- Що допомогло воїнові стати знову найспритнішим?
- Які властивості капусти описані в легенді?

Тема. Спостереження за кульбабою

Мета: поглибити знання дітей про рослини-барометри; сформувати знання про лікувальні та біологічні властивості кульбабки; розвивати спостережливість, зв'язне мовлення; виховувати естетичні почуття, бережливе ставлення до квітів.

ХІД

Загадка

Сонце луг поцілувало
Все довкола жовтим стало.
Дужче сонечко пригріло —
Жовта фарба побіліла,
Літній вітерець повіяв
Білий килимок розвіяв.
(Кульбабки)

Бесіда

- Діти, подивіться на галявину. Чому вона золота?
- Які квіточки розкрились?
- Яку будову має кульбабка?
- Яку функцію виконує кожна з частин рослини?
- Якою є біологічна особливість квітки?
- Якими є лікувальні властивості квітки? Косметичні?

Розповідь

Кульбабка має корінь, стебло, листя, квітку. Біологічною особливістю кульбабки є те, що вона закривається перед дощем. І ще о чотирнадцятій годині кульбабки лягають спати. Це рослина-барометр.

Скоромовка

Бубоніла діду баба:
Ой, не дмухай на кульбабу,
Бо з кульбаби полетять
Сто малих кульбабенят.

Матеріали на допомогу

КУЛЬБАБА
На леваду я пішла б,
Ціла купа там кульбаб:

Ніби сонечка малі
Посідали на землі.
(Н. Забіла)

Завдання

- На що схожі кульбабки?

Загадка

Квіточка - ціточка,
Жовта леліточка,
Крапелька сонечка,
Сонечком донечка!
Сонце
У хмарі біленькій
Ховається,
Сонечкова донечка
Пухом вкривається.

(Кульбабка)

КУЛЬБАБКИ

Біля великих проїжджих шляхів, біля стежок, па широких зелених луках раннього літа цвітуть кульбабки. Кожна з них схожа на маленьке сонечко із золотими промінчиками.

Сім'я кульбабки зібране в пухнасту кульку. Дмухнеш на кульку попливе, полетить у повітрі легке сім'я. Увесь день услід за сонцем кульбабки повертають свої голівки. Сонце сховалось - кульбабки згорнули свої пелюстки.

Усю ніч міцно стиснуті золоті котики кульбабок. Сходить сонце. Квіти розкриваються.

(За І. Соколовим-Микитовим)

Запитання

- Де цвітуть кульбабки?
- На що схожі квіти?
- Коли кульбабки розкриваються?
- Коли вони «лягають спати»?

Загадка

Стала на поляні в жовтім сарафані.
Підросте всміхнеться, для вітрів вбереться в платтячко біленьке,
Пишне та легеньке. Хто вона?

(Кульбаба)

КОЛЬОРОВИЙ ВІРШИК
Кульбабка дика при стежині
Жовтіється сама собі.
А у волошки очі сині,
А в неба очі голубі.
Зелені клени стали в коло.
Побіля нашого двора.
А ген за тихим жовтим полем

Червоне сонце догора.

(Є. Горєва)

Запитання

- Як автор говорить про кульбабку?
- Як поет описує волошку?
- Як згадуються клени?
- Що сказано про сонце?
- Поясніть заголовок.

КУЛЬБАБКА

Ось при дорозі сховалась у траві кульбабка. Голівка її в біленькій прозорій шапочці. Зірвеш обережно цю тапочку, подмеш на неї — і поніс вітерець малесенькі пухнасті парашутики, а під кожним парашутиком насіннячко висить. Там, де сяде парашутик, нова кульбабка виросте.

(О. Котилєнко)

Запитання

- Де сховалася кульбабка?
- Що на голівці у кульбабки?
- Що це за пухнасті парашутики?
- Якою є їхня особливість?

ЇДЕ ЛІТО НА КОНІ

Пронеслись весняні дні,
Промайнули птахом, їде літо на коні
Понад битим шляхом.
Скоро, скоро в ці жита
Поплинуть комбайни.
Ой ти, ниво золота,
Краю наш врожайний!
Кінь біжить у світлу рань,
В землю б'є копитом,
А навкруг, куди не глянь,
Жито, жито, жито.
Пронеслись весняні дні,
Промайнули птахом! їде літо на коні
Понад битим шляхом.

(Ф. Петров)

Запитання

- На чому їде літо?
- Куди воно їде?
- Які почуття викликає картина літнього жита?
- Поясніть слова: *битий шлях, попливуть комбайни, врожайний край, промайнули птахом дні, їде літо на коні.*

Тема. Спостереження за споришем

Мета: поглибити знання дітей про спориш: розкрити особливості будови, росту, лікарського засобу; розвивати спостережливість; виховувати бережливе ставлення до живої природи.

ХІД

Загадка

Марно спорити й гадати,
Цю рослину треба знати І дорослим, і малятам:
Це топтун-трава, гусятник,
Також трава-мурава.
То чому ж бо ти мовчиш,
Густий килим то...

(Спориш).

Бесіда

- Якою рослиною покрита земля біля нашого майданчика?
- Що, ви знаєте і взнали про спориш із загадки?
- Розгляньте будову рослини. Із чого вона складається? *(Із кореня, стебла та листочків, квітів, плодів)*
- Яку користь приносить рослина людям?
- На що схожий спориш?
- Як необхідно рвати рослину?

Розповіді.

Якось вирішив спориш піти в гори, щоб жити самому серед каміння. Поповз до гір. Аж назустріч йому стара ворожка. Ти, - каже, даремно туди лізеш. У горах тільки голі скелі, вітри буйні, морозець, загинеш нізащо. Краще повзи до людей, лягай під ноги, заважай їм. Спориш послухав відьму.

- Де росте спориш зараз?
- Як використовують його як лікувальну рослину?
- А ще молоді паростки споживають як приправу до їжі. Спориш гарний корм домашній птиці, тваринам.

Розвиток мовлення

Спориш у народі це топтун-трава, пташина гречка, гусятник, трава-мурава.

- Поспостерігайте: як зазеленіє спориш, звеселить увесь двір, він усім до смаку корови та вівці його скубуть, кури клюють і гуси щипають.
- Які ще його назви ви знаєте?
- Дізнайтеся, чому цю рослину називають «пташина гречка». Які в неї корінь, стебло, листя, квіти, плоди?

Матеріали на допомогу

Спориш рослина невибаглива. Скільки не топчи його, а він росте, та ще й квітує все літо. Він родич нашій гречці. Багатий на вітамін С у ньому його більше, ніж у лимоні. Мас й лікувальні властивості - допомагає при захворюванні шлунку, кишечнику, нирок.

(З. Друзь)

Запитання

- Чому спориш рослина невибаглива?
- Чий спориш родич?
- Чим він корисний?
- Які назви мас в народі?
- Яка будова рослини?

Тема. Спостереження за лікарською ромашкою

Мета: поглибити знання дітей про ромашку лікарську; розвивати спостережливість, зв'язне мовлення; виховувати естетичні почуття, бережливе ставлення до природи.

ХІД

Загадка

Росте ця лікувальна квітка
Опріч лісів, іще в полях.
Малі й дорослі знають шлях,
Аби її добути влітку.
Шовково коси пломеніють,
Коли настоєм їх помиють.
А що, скажіть, за квітка, дітки?

(Ромашка)

Бесіда

- Про яку квітку ця загадка?
- Розгляньмо її. Яке у неї стебло?
- Якої форми та кольору листя?
- Яка квітка?
- Якого кольору пелюстки?
- На що схожа серединка квітки?
- Чим зачаровує людей ромашка?
- Із чим її можна порівняти?
- Яку користь приносить людям ромашка лікарська?
- Як правильно збирати ромашку лікарську?

Матеріал на допомогу

РОМАШКИ

В легенькій білій льолі
Біжить до гаю Оля.
- Куди ти? кличе татко.
Поснідай-но спочатку!
Та Олі не до кашки,
Бо зацвіли ромашки,
Пірнула Оля в квіти
І вже не розрізнити,
І вже збагнути важко,
Де Оля, де ромашки.

(Г. Паламарчук)

Запитання

- Куди біжить Оля?
- Чому їй не до кашки?
- Чому не можна збагнути, де Оля, де ромашки?

ДІВЧИНКА І РОМАШКА

Сонячним ранком маленька Дівчинка вийшла погратися на зеленій галявині. Раптом вона почула: хтось плаче... Прислухалась. Плач долітав з-під каменя, що лежав в кінці галявини. Нахилилась Дівчинка до каменя й питає:

- Хто там, під каменем плаче?
- Це я, Ромашка, почувся тихий, слабкий голос. Звільни мене, Дівчинко, гнітить мене камінь.

Відкинула Дівчинка камінь й побачила ніжну стеблинку Ромашки.

- Спасибі тобі, Дівчинко, - сказала Ромашка, зітхнувши на повні груди
- Ти звільнила мене з-під кам'яного гніту.
- Як же ти потрапила сюди, під камінь?

— Підманув мене камінь, розповіла Ромашка. Була я маленькою насіниною. Восени шукала теплового куточка. Камінь дав мені притулок, обіцяв оберігати мене від холоду й спеки. А коли я захотіла побачити сонечко, він ледве не задавив мене. Я хочу бути твоєю, Дівчинко.

- Гарзд, будь моєю, згодилась Дівчинка.

Подружились Дівчинка і Ромашка. Щоранку Дівчинка приходила до Ромашки, і вони разом зустрічали сонечко.

- Як добре мені бути твоєю, Дівчинко, часто говорила Ромашка.
- А коли, б ти виросла у лісі або при дорозі? Якби ти була нічиєю?
- Я б померла від горя, тихо сказала Ромашка. Але я знаю, що нічних квітів не буває. Вони завжди чийсь. Ось, той Маковий Дзвіночок він товаришує з Сонечком. А ось та маленька квіточка Незабудка вона подруга Весняного вітру. Ні, квітка не могла б жити нічиєю.

(В. Сухомлинський)

Запитання

- Куди вийшла маленька дівчинка і з якою метою?
- Що вона побачила під каменем?
- З яким проханням звернулась Ромашка до Дівчинки?
- Як образив камінь Ромашку?
- Кого можна назвати справжніми друзями?
- Чи могла б квітка *жити нічиєю!*
- Як ви розумієте вислів?